

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

V. Henricus II. Galliae Rex, Germaniae protectore[m] agit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

duxisse videbantur, refricuit, inito cum Gallia rege Henrico II. (qui contra Imperatorem tum bellum gerebat, & Octavianum Farnesium de Patina possessione à Pontifice investitum, sed externis auxilijs abstinere iustum, contra S. Sedis mentem, in fidem & patrocinium susceperat) federe, bellum Imperatori prius intulit quam indixit. Ad inter utramque gentem vetustum fedus renouandū, & nouum conciliandum paulo ante Albertus Brandenburgicus in Galliam venerat, Regis Galliarum contra Caroli V. Imperatoris (Imperium familiaris suae hereditarium facere conantis, & violatis Imperij legibus, & privilegijs,) ut dicebat, Electorum ac Principum dignitatem proculcantis ambitionem, opem implorans fœdus. hoc initum est inter Albertum Brandenburgicum & Mauricium Saxonem Guili. & Ludou. Hessi captiuos filios, tū Mechelburgi & Pomeranici Duces & Anseaticas ciuitates. Et Rex Galliarum quidem contra hoc cū eis federe, auxilia promisit, statimque trium mensium stipendium 240. aureorum milia submisit fœderatis in ceteros menses 80000. numeraturus (si frustra renitente Cardinali Turnonio: cui apud Regem disrenti. quam fedus hoc Christianissimi nominis apud exteros probrosum futurum sit, & Senatoribus quidam respondit, Res ad regnum seu Imperium pertinentes nequaquam ad Breuitarij præscriptum dirigendas esse. Interea ergo dum Rex cum triginta armatorum milibus ad vindicandam Germaniae libertatem, S. IMPERII PROTECTORIS titulo insignitus à Protestantibus, Merimto. April. præter Tulliaci Viridum Episcopus suos effecit, cum Mauritius & Brandenburgicus Augustam Vindelicorum obsiderent, & tertio die Aprilis deditione capiunt. oppidanis muri ac valli parte improviso collapsa, perterrefactis. Huius belli fama Tridentum perlatâ, Patres omnibus viribus nudari, discedunt, commodam occasionem expectantes, pace inter Principes facta, Concilium continuandi, & pacem Ecclesiae tandem restituenti, in quo iam ceteris enucleatis, duorum capitum restabant, de Coena Domini, & sacerdotum coelibatu; de quibus, tamquam de ijs quae in primis illi urgebant, Protestantium placuerat audire sententiam.

Hoc vero bellum non Germaniam tantum, sed Hungariam quoque grauissimis calamitatibus inuoluit. Iam Ferdinandus quinque Bohemosum, viginti Hungarorum equicum, quinque

Germanorum peditum, & totidem Hispanorum, & Italicorum milia, sub signis habebat; sed accepto de Mauritij conatibus nuncio, relicto Turca, fratri succurrere coactus fuit. Qui Hungaricam eius temporis conscripsit historiam, aperte fateetur, potuisse tum Hungariae meliorem in statum facile restitui, nisi ob infelices motus à Mauritio in Germania excitatos Ferdinandus fluctuantibus Caroli fratris rebus succurrere coactus fuisset. sic uti nec peccata nec iniuria ad amissa recuperanda utripes: idque etiam calamitatum quae isto anno Transylvania contigerunt, causam fuisse. Certum quidem est, Turcicum Imperium ex Christianae Reipublicae incommodis, quae pleraque Lutherano schismate accepta ferenda sunt, mirum in modum locceuisse. Ex alia parte, dum Mauritij & Brandenburgici copiae dies aliquot, nullare perfecta, terant, Henricus II. Galliae Rex de Concilij nullitate apud Patres Tridenti protestatur, quam sibi ob grauissimos bellorum motus, ditiois suae Episcopos edmittere non sit integrum. Antiquum nempe semper diabolus obtinet; eoque omnem ad impediendum sanctissimos Patrum qui Tridenti erant conatus, lapidem mouit. Quod enim Legatos ad Concilium Protestantes miserunt, quod publicae fidei formulam tam sollicitè postularunt, quod Theologos quoque ed ablegarunt, singulari eorum fraude factum fuit, ut quibus Concilium quoquo modo disturbare erat propositum. Vti & illud subdole à Mauritio adornatum, quod Oenipontem ad Caesarem venturum se simulauit: ut hac arte Imperatorem securum, & à nulla re minus quam à talis hominis & officij ratione, & recenti beneficio tanto opere sibi obligati perfidia sibi metuentem, tanto facilius opprimeret.

V. Bello huic vel rebellionis potius Mauritij & Brandenburgici prætextus quaesitus fuit, Religio, ad quam euertendam Tridenti Concilium indictum sit, tum Germaniae ab ijs qui tueri eam debebant oppressa, & Landgrauij ultra-quinatum iam annum captiuo, libertas. Galliae vero Rex publico edito scripto, *Arma se sumere testatus est, ut Saxonia Ducem & Landgrauium captiuos in libertatem vindicaret, & immensam Imperatoris, sine dubio totius Christianitatis Monarchiam affectans ambitionem compereret.* Ecce tibi validum antagonistam ab inuidis in arenam contra Caesarem produ-

i. Bzonius in Annal.

productum, Regem scilicet quum ætatis tum regni viribus florentissimum: qui verbo quidem Germaniæ restituendam libertatem præ se ferebat, sed reuera nihil aliud quam honorem & commodum suum, sine vilo religionis respectu, quærebatur; adeoque illud vnice spectabat, vt eius cuius vires suspectas habebat, magnitudinem imminueret, vti exitus docuit, Egressus enim regni finibus Gallorum exercitus, per Lotharingiam facto itinere, mox nullo negotio Metim, Tullum & Verdunum, antiqui Franciæ Regum patrimonij particulas, sed ab imperatoribus Germanis Translato istuc imperio multis terro pactis possessas cepit: Anna Moiorantio suadente; *Licere cõtra leoninam vulpina vti.* Argentinenses cautiõibus vli cõsilijs, manus eius euaserunt. Ex alia parte Mauritius, Albertus Brandeburgicus, & Landgrauij filius, ferro & igne quacumque iter habebant, omnia vastantes, multa crudelitatis passim vestigia relinquebant, cum maximis eorum damnis qui fedus ipsorum recusabant; ambitiose admodum ad id sollicitatis ciuitatibus, & concionatoribus qui Cæsaris antea iussu eiecti fuerant, restitutus.

Imperator tum Oniponte erat, cum Ferdinando fratre de modis improuisi huius belli componendi deliberans. Vbi vero Mauritium & socios occupata per voluntarios ciues A catholicos Augusta cum exercitu aduentare accepit, quum ad resistendum nullas haberet vires, cum Ferdinando fratre tumultuarie noctu magna celeritate discedit, præeuntibus facibus, lectica delatus, & Villacum, quod est in Carnis ad Drauum flumen oppidum, se recipit. Interea tota Germania Gallici exercitus metu multa passim damna, qua ibat dantis, metu consternata, pacem desiderabat, ac belli huius auctores diris deuouebat imprecationibus, Confederatis etiam pacem non se abnuere simulantibus, modo Landgrauius liberaretur, & cetera quæ uellent fierent. Imperator enim iam ante Saxoniam Ducem dimiserat, ne liberationem eius ad suam gloriam hostis referret, & Mauritio qui in captiui bona & dignitatem à Cæsare immisus fuerat, serupulus aliquis iniiceretur. Paulo post ad Galliæ regem mittuntur legati, cum his postulatis, vt sistat exercitum (facile enim videbant, Regem ex ipsorum dissidijs sua captare commoda) vt ab agrorum vastatione abstineat, & miseram multitudini, in territorio Argentinensi præsertim, pene euastato parcat, & sua Consilia à pace non segreget. Tam

subita hominum belli studio paullo ante ardentissimorum mutatione Rex præter omnem expectationem istus, respondit, *Quandoquidem Principum liberatio iam certa, sicque illud cuius causa cum exercitu in Germaniam uenisset, ipse consecutus sit, uelle se iam reductu copijs domum redire, cum gloria, quod Germania libertatem restituisset.* Illud interim Rex silentio præteribat, quod in hoc bello tantum operæ precium fuisset, adiecta ad regnum, cuius illa antiquitus fuerat, tam valida vrbe, & munitissimis oppidis. Hoc igitur modo Rex exercitum à Germaniæ finibus adduxit; quum hac de causa, tum vt Campaniæ, quam Cæsarianæ incendijs vastabant copia, succurreret. Imperator improuiso tot ac tantorum hostium aduentu inermis pæne oppressus, pacis mentionem lubenter audiebat, quam tum Ferdinandus cum fratre Mauritio tractabat; Albertus vero Brandeburgicus, Dei hominumque contemptor, crudeliter admodum bellum gerebat, direptionibus, incendijs & cædibus, nulla sexus aut ætatis habita ratione, omnia misceans.

Tandem ergo pace cum Mauritio facta Passauij circa Iulij medium Landgrauius liberatur, ea conditione, vt quæ prima transactione promiserat, omnia seruat & inuolaret; Mauritius vero cum tribus equitum & duodecim peditum millibus Ferdinando in Hungaria se toto anno militaturum recepit. Ad religionem quod attinet, conuenit, vt in proximo Imperij conuentum de ea deliberaretur; pacem interea colerent omnes, & propter religionem nulla cuiquam exhiberetur molestia. Quod tamen de Augustana Confessione solum intelligendum est: ex sententia Decreti Anno MDLV. die XXIV. Septembris facti quod si habet:

Propter Augustanæ Confessionis doctrinam, religionem atque fidem, Cæsar, Ferdinandus Rex, ceterique Principes ac Ordines, neminem totius Imperij subiectum quocumque modo uolent, nec ad deserendam religionem suam, ceremonias atque leges, quas in sua ditioe uel iam instituerunt, uel posthac instituent Confessionis Augustanæ socij, mandatis aut alia quam uis ratione cogant, neue contempnant etiam; sed hanc religionem illis liberam permittant, simulque bona, uectigalia, facultates, possessiones atque iura; sic ut pacato eis possint uti frui. Dissidium quoque religionis non alijs quam pijs, amicis & tranquilliorationibus componatur. Eodem modo qui sunt Confessionis Augustanæ sese gerent erga Cæsarem, Ferdinandum

nandum Regem, ceterosque Principes ac Ordines anti-
qua religioni coniunctos, tam sacros quam ciuiles, erga
ceteros omnes Ecclesiastici status, eorumque collegia, qua-
cumque tandem illi migrarint habitandi causa, modo
ut recte procurentur ministeria, &c. His omnibus & re-
ligionem suam & ceremonias, & leges, & possessiones, &
uestigia ceteraque iura libera permittant, nec ulla ra-
tione impediunt, quo minus illis pacate utantur fru-
antur: & quidquid erit offensionis atque litis, more ac le-
gibus Imperij definiatur ubique. Quin non sunt alteru-
rius religionis, hac in pace non comprehendantur. Ha-
ctenus Decretum. Ad historiam redeamus.

Imperator Metis tam subtiliter à Gallorum re-
ge sibi & Imperio ereptæ, recuperandæ cupidus,
Alberto Brandeburgico, qui non sine prodicionis
crimine à Rege ad Cæsarem transierat, in gratiam
recepto, urbem obsedit; sed à magno illo Fran-
cisco Guisiano Duce fortiter repulsus, tandem ob-
sidiem soluit. Quid vero iuris in Metim, Tul-
lum & Virodunum vrbes antiquitas ad Galliæ re-
gnum pertinentes, reges nostri habeant, alio loco
exponam.

VI. Albertus domum reuersus, nouis collectis
copijs, Episcopos VVirciburgensem & Bamber-
gensis, ut & alios, miserum in modum vexauit;
omnibusque quacumque ierar, direptis, dignas eo
quod introducere volebat Euangelio, crudelita-
tes exercuit, immensa pecunia tam Episcopis
quam ciuitatibus multatis. Vnum eius inprimis
crudele memoratur facinus, quod nimirum quum
duobus oppidulis magnum rusticanorum homi-
num numerum inclusisset, vnâ cum iumentis &
pecudibus, subiecto igne omnes concremarit; &
audiens bouum mugitum & hominum, inter quos
non pauca erant mulieres grauidæ, complures in-
fantes, eiulatum, miseris tamquam alter Nero non sine
risu illuserit. Eundem autem nouis excogitatis sup-
plicijs, sacerdotes ceruorum pellibus infutos, can-
ibus dilaniandos obiecit.

Atque hæc Alberti scintilla nouum in Germania
bellum Anno sequenti confluxit. Nam cum Al-
bertus Episcopis ablata oppida, ad quæ sibi resig-
nanda iniquissime eos adegerat, rescisso per Cæsa-
rē irrito cōtractu nollet reddere, & Camera Spiræ
iudicium pro Episcoporum iure pronuntiaffet,
nec villo modo ab iniuria Imperio & membris in-
ferenda auerti posset, sœdus inter Mauritium,
Mogunt. Herbipol. Bauarum, VVirtenbergium,
& Henricū Brunswic. Palatinum, ac Ferdinandum

Regem initum est, quorum exercitus compa-
rati, aduersus refractarium processerunt. Produ-
cto vtriusque exercitu, duo illi hæreseos propug-
natores, qui arma paullo ante contra Cæsarem &
Concilium Tridentinum coniunxerant Dei iusto
iudicio anno vertente diuisi, alter de altero Læ-
sæ Maiestatis diuinæ & humanæ pœnas sumptu-
ri in festis armis concurrunt, atque inter se collisi,
suis ipsos se viribus euertunt, aspero admodum &
cruento commisso prælio, in quo Mauritius vi-
ctor, eodem die 9 Iulij fortunam & matrem & no-
uercam expertus, lethali accepto vulnere, paullo
post decessit. Prælium hoc multa præcesserunt
prodigia. Inter alia sanguineæ guttæ in folijs ar-
borum hærentes visæ dicuntur. Horum duorum
Principum concursus Cæsaris rebus non parum
profuit, & inprimis mors Mauritij, qui noua cum
Galliæ rege tunc agitalle consilia ferebatur. Hoc
vero prælio Alberti vires ita fractæ fuerunt ut vix
quidquam deinde memorabile perficere potuerit.
Nec diu post ab Henrico quoque Duce Brunswi-
censi cladem accepit. Tandem ab Imperatore
proscriptus, ad Galliæ regem confugit: cui ille,
tamquam Principi afflicto & supplici, ius hoc hos-
pitalitatis non denegauit. Quum vero Albertus,
cuius causa Galliæ rebus clades non modica à Ca-
rolo in Belgis inferebatur, plerisque in aula pa-
rum se gratum esse animaduerteret, in Germaniam
reuersus, veneno tamquam publicus hostis, ex-
stinctus fertur Anno 1557. At qui sub ipso milita-
rant duces ac præfecti, iam diu rapinis & flagitijs
assueti, Grombachio antesignano, ut Alberti mor-
tem vlciscerentur, VVirzburgum oppidum insi-
dijs interceperunt, & occiso Episcopo sacra &
prophana diripuerunt. Sic mors quoque Alberti
multas miseras & calamitates inuexit: quamuis
scelus hoc auctoribus non diu fuerit impune.
Grombachius enim cum quibusdam complici-
bus, capta Gotha comprehensus & carnifici tradi-
tus, funestum habuit exitum: ut cui uiventi ad-
huc venter apertus, & cor extractum, eoque ita
cruento os obueiberatum fuit, corpore deinde in
quatuor partes dissecto suspensus. Hoc modo tur-
bis illis Alberto profligato & eiccto, Mauritio-
que interfecto compositis, Ferdinandus absentis
in Belgio & contra Gallos in Artesia occupati Im-
peratoris vices agens Augustæ comitia celebra-
uit; in quibus post multam disceptationem quum
nullus controuersiarum exitus reperiretur, con-
clusum